

Formarea spectatorului de mâine

Este actuală o dezbatere privitoare la educația teatrală a publicului? Articolul regizorului Horea Popescu, publicat într-unul din numerele trecute ale revistei „Teatrul”, aduce câteva argumente temeinice în acest sens. Cred că ne aflăm într-un moment în care mișcarea noastră teatrală a cîștigat suficientă experiență pentru a putea trece, din acest punct de vedere, la o acțiune de *adîncime* și *perspectivă*. Într-adevăr, noi avem astăzi un public de teatru mereu în creștere numerică, un public care a dovedit că știe să aprecieze piesa și spectacolul de valoare. Nu-mi amintesc de o realizare însemnată a teatrelor noastre care să fi „căzut”, care să nu „facă” un număr mare de spectacole. Cred că și acestea au fost argumente care au creat în teatrele noastre o stare de automulțumire și au făcut ca mulți factori de răspundere să privească problema formării și educării publicului de teatru ori ca pe o problemă secundară, ori — de cele mai multe ori — ca pe o chestiune care nu merită nici o atenție

Afirmația ar putea părea exagerată, dar nu cred că ni se poate aduce un argument potrivit. Pentru că — așa cum pe bună dreptate arăta și Horea Popescu — inițiativele au fost extrem de rare, incontinute și neorganizate. De câteva ori, Teatrul Național din București, de pildă, a programat matinee duminicale care au adus în sala de spectacol un public numeros — în special tineret —, dar inițiativa a fost părăsită. De vreo două stagioni se programează la întîmplare câteva conferințe (mai ales despre poezie), ținute de aceleași persoane; practic, însă, nu se mai realizează *nimic* în direcția formării gustului pentru teatru. Celelalte teatre din București nici nu-și pun, cel puțin, problema. Și totuși, un public de teatru se formează. Și se formează treptat, din copilărie și adolescență. În această perioadă trebuie să acționăm pentru a forma spectatorul de mâine, spectatorul exigent, cult, capabil să aprecieze arta adevărată și să respingă ceea ce nu este viabil, concesiile față de bunul-gust, improvizatia. Avem un teatru pentru tineret și copii, cu două săli. Pentru copii se prezintă mai mult spectacole de estradă și comedii, sau piese în cadrul cărora elementul comic sau fantastic ocupă primul loc. Departe de mine gîndul de a cere un repertoriu rigid, care să depășească puterea de înțelegere a micului spectator. Dar n-ar fi oare cazul să ne întrebăm dacă preferința pe care spectatorii maturi o au pentru comedie, uneori chiar pentru comedia ușoară, nu este un rezultat și al acestei unilaterale orientări a repertoriului pentru copii și tineret? Ar fi bine să privim lucrurile și în perspectivă. Copilul — și mai apoi adolescentul — care vine la teatru, unde găsește un repertoriu al cărui punct de greutate îl formează comediile, nu-și va forma preferințele în această direcție? Nu va crede el oare, cu timpul, că teatrul este mai mult o sursă de ris? Că vine aici în special să se amuze? Și mă tem că, în felul în care noi concepem rostul unui teatru pentru tineret și copii, așa se va întîmpla. Pentru că un astfel de teatru nu trebuie să prezinte un *număr X* de spectacole, care se succed mecanic, ci să-și alcătuiască un repertoriu special, care să formeze pe spectatorul de teatru de mâine. Adică să afle acele forme potrivite pentru ca spectatorul căruia școala a început să-i transmită un număr de cunoștințe să înțeleagă mai bine istoria teatrului, să priceapă noțiuni de artă scenică etc. Nu înțeleg prin aceasta că trebuie să împovărăm pe tînărul spectator cu piese care depășesc puterea lui de înțelegere.

Paralel cu spectacolele respective cred că trebuie să fie programate cu precizie și tact și diferite montaje din istoria teatrului, conferințe experimentale despre etapele dezvoltării literaturii dramatice, despre genuri și despre autori. Elevii învață în cadrul orelor de curs, conform programei, despre clasici: Alecsandri, Caragiale, Delavrancea și despre autori contemporani, ca de pildă: Camil Petrescu, G. M. Zamfirescu, M. Sorbul, Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, Aurel Băraș, Mihail Davidoglu. Mai sînt amintite apoi, fără a fi studiate monografic, operele unor scriitori ca: Al. Davila, Victor Ion Popa, Mihail Sebastian etc. Se poate însă întîmpla ca, în anul școlar în care elevii studiază opera acestor scriitori, piesele lor să nu figureze în repertoriile teatrelor din Capitală. Nu cer în nici un caz ca ele să fie montate *special* pentru uzul elevilor de școală medie. Dar nu s-ar putea găsi soluția ca să se realizeze un spectacol din fragmente, însoțit de o conferință atractivă, interesantă, care să prezinte creația unui scriitor sau evoluția unui anumit gen? Să zicem, de pildă, comedia dintre cele două războaie mondiale. Desigur că nu pledez pentru formula rigidă — conferință + fragmente din spectacol. Se pot găsi, cu oarecare străduință, idei ingenioase. Cu atît mai necesare ar fi asemenea manifestări pentru învățămîntul seral, unde elevii nu dispun totdeauna de timpul necesar parcurgerii unui mare număr de pagini. Cerințele didactice s-ar putea îmbina de minune cu cultivarea gustului pentru frumos. În același timp, elevii învață — și încă de la 14—15 ani — noțiuni de teoria literaturii, printre care și noțiuni privitoare la speciile genului dramatic. Este oare firesc ca adolescentul să *memoreze*, ca pe niște operații matematice, trăsăturile comediei, dramei sau tragediei, și să nu le înțeleagă „pe viu”, dintr-un spectacol de teatru, acum, cînd în cele mai importante orașe ale țării există teatre și posibilitatea organizării unor turnee în bune condiții?! În felul acesta, am preveni orientarea unilaterală a gustului pentru teatru și l-am face pe spectatorul de mîine să înțeleagă fenomenul teatral în toată complexitatea lui. Pentru că și aici mă raliez din nou părerii lui Horea Popescu: spectatorul de teatru trebuie să însoțească „cu mintea limpede” căutările creatoare ale dramaturgului, regizorului și actorului. Brecht, Maiakovski, Vișnevski — de pildă — ar putea fi mai ușor înțeleși de public, iar mesajul lor ar pătrunde mai lesne, dacă publicul ar fi în prealabil pregătit în această direcție. Or, în momentul de față, sarcina educării publicului o are, ciudat, numai programul de sală. Și atît. Iar nouă nu ne poate fi indiferent modul în care crește publicul nostru de peste cîțiva ani. Mă tem că dacă nu-l vom face să priceapă, încetul cu încetul, caracterele specifice ale dramaturgiei și artei scenice văzute în perspectiva lor istorică, îl vom orienta spre o înțelegere *ușoară* a teatrului. Spectacolul experimental va trebui repus în drepturile lui de către *toate* teatrele. O acțiune comună, dar diferențiată după profilul fiecărei instituții teatrale, va duce la îmbogățirea orizontului tineretului nostru, la sporirea receptivității lui față de toate genurile dramatice, față de înnoirile creatoare în arta scenică. Pentru că și acest aspect ar trebui să ne preocupe: ca să înțeleagă noul din teatru (în sensul cel mai larg al cuvîntului), publicul are nevoie să cunoască acele trăsături specifice artei scenice. Nu cred, de pildă, că ar fi nefolositor, să spunem, un spectacol în care să se prezinte unele detalii ale artei scenice: de la machiaj la ideea de convenție în teatru. Or, pînă acum se realizează încă prea puțin în această direcție. Radiodifuziunea transmite trei piese pe săptămînă, fără a se preocupa de educarea ascultătorilor. Există o emisiune „do-re-mi”, dar nu și un „a.b.c. teatral”. Faptul mi se pare inexplicabil. De curînd, televiziunea a început să transmită acele emisiuni din istoria teatrului românesc, prezentate de Ion Marin Sadoveanu. E un început bun, care ar trebui însă continuat și mult dezvoltat.

Educarea publicului de mîine nu ne poate fi în nici un caz indiferentă. Școala are de spus un cuvînt hotărîtor; dar nu prin aducerea elevilor la orice spectacol, chiar dacă aceștia nu-l pot încă înțelege. La Ploiești, de pildă, am văzut, în urmă cu doi ani, o sală de matinee, duminică, plină cu elevi de curs elementar. Se juca nu *Băiatul din banca a doua*, ci *Dacă vei fi întrebat*. Cred că nu mai e nevoie să spun că o asemenea programare arbitrară nu a avut nici un rezultat. Nu aducînd *oricum* elevul la teatru vom reuși să-i dezvoltăm gustul pentru această artă, ci chibzuind cu grijă toate modalitățile posibile pentru a dezvolta *pasiunea și receptivitatea* lui. Pentru că mi se pare că aceste două obiective va trebui să le aibă munca de educare a publicului de mîine.

Valeriu Rîpeanu